

MARKETTA HORN

FEMIININEN TIETOTEORIA

Tiedon alkuperästä on alettu keskustella laajoilla foorumeilla. Tämä johtuu sekä tieteen itsensä kehityksestä, että myös naisten tulosta mukaan tieteen tekijöiksi. Mutta ennen kaikkea siitä, että maailma näyttää voivan yhä huonommin, vaikka tietomäärä kasvaa päivittäin. Nykyisessä tietoteoriassa täytyy olla jotain perinpohjaisesti pielessä, kun ihminen, eliöistä kehittynein, tuhoaa omia elinehtojaan. Olisiko aika antaa tilaa femiiniselle tiedonhankkimistavalle?¹

Vielä 1700-luvulla ymmärrettiin, että tiede on vain yksi väline, jonka avulla ihminen saa tietoa todellisuudesta. Kuitenkin viime vuosisatojen aikana on tieteellinen tiedonhankkimistapa noussut johtavaan asemaan niin tuotantoelämää kuin yhteiskuntaa suunniteltaessa.

Valtio hierarkioineen ja ministeriöineen on juuri tieteellisen ajattelun luoma konstruktio, samoin markkinavoimat ja ihanne ydinperheestä. Myös ihmisen elinympäristöä voimakkaasti tuhoavat tuotteet perustuvat tieteellisen tutkimuksen tuloksiin. Atomiase, ydinvoima ja Hornet-hävittäjä ovat tieteellisen kehittelyn huipputuotteita.

Onko syy tuhoavaan kehitykseen tieteessä itsessään vai ihmisen perusolemuksessa? Jos se on tieteessä ja sen perusteella luodussa elämänmallissamme, on tieteellisyyden määrittelemän todellisuuden kapea-alaisuutta laajennettava. Voisiko tieteellistä tietoa yhdistää myös muulla lailla saavutettuun tietoon?

Ihmiskunta on siinä vaiheessa, että muunlaiset tiedon hankkimisen tavat, myös sellaiset, joita ei voida toistaa, jotka eivät ole objektiivisia tai joita ei pystytä edes sanallisesti ilmaisemaan, on otettava vakavasti mukaan tulevaisuuden suunnitteluun. Maailmassa ja ihmisessä tapahtuu asioita, jotka eivät ole mitattavissa, toistettavissa eivätkä pilkottavissa. Ne vaikuttavat kuitenkin joka päiväiseen elämään, joten niiden olemassaoloa ei voida kiistää.

TIETO EI KOOSTU PALASISTA VAAN NIIDEN VÄLISISTÄ
SUHTEISTA

Kerrotaan, että kun Kreikassa noin 500 vuotta e.a. a. mietittiin tiedon alkuperää, fyysikoksi kutsuttu Parmenides todisti, että kaikki olevain on yhteydessä keskenään. Tieto tarkoittaa vuorovaikutusten ymmärtämistä. Sitä vastoin Demokritos osoitti, miten alkutieto muodostuu atomeista, yksittäisistä jyväsistä. Jokaista tietoa voidaan tarkastella asia kerrallaan ja siitä voidaan tehdä pitviä johtopäätöksiä.

Maailmaa on pitkään hallinnut demokritosmainen ajattelu: tutkitaan ja kehitetään yhtä asiaa kerralla. Tätä ajattelua on täydentänyt ranskalainen filosofi René Descartes, jonka yksi peruslauseista kuului: jotta tiede olisi mahdollinen, on todellisuuden oltava rationaalinen. Hänen maailmansa koostui mekaanisesti toisiinsa kytkeytyvistä osista. Osia voitiin vaihtaa ja vaihtaminen onnistui sitä täydellisemmin mitä pidemmälle tiede kehittyi. Tämän kartesiolaisen paradigman mukaisesti tieteestä erotettiin kaikki inhimillinen ja luonnollinen. Tässä ajattelussa ihmisessä ei ole mitään mikä erottaisi ihmisruumiin hyvin tehdystä koneesta, koska ihmisen 'ulottuvainen ruumis ja ajatteleva henki ovat toisistaan riippumattomia ja erillisiä'.

Yhteiskuntaan tällainen ajattelu on vaikuttanut työnjakoa lisäten. Energia tuotetaan yhdessä maassa, ravinto toisessa. Erikoisasiantuntijoita koulutetaan niin, että parhaiten palkattu lääkäri tuntee yhden elimen ihmisen kehossa.

Carlo Ginzburg² on tuonut esille, että antiikin aikana vallitsi vaihtoehtoinen tiedon paradigma. Se pohjautui arkipäivän kokemuksiin ja aistihavaintoihin. Tämä tieto pystyttiin osoittamaan oikeaksi "individuaalisella ymmärtämisellä" ja "semioottisella havainnoinnilla". Ginsburgin mukaan 2000 vuotta vanhaa epistemologiaa eivät kehittäneet filosofit, valtaapitävät eikä sen omaksuminen ollut heidän yksinoikeuttaan, vaan se periytyi "metsästäjiltä, merimiehiltä ja naisilta" eli niiltä ihmisiltä, joilla oli kosketus luonnon voimiin ja kosmiseen rytmiin. Tämän aisteihin ja arkipäivän kokemuksiin perustuvan tiedon avulla ei perustettu valtioita eikä rakennettu ydinvoimaloita.

Kartesiaanisen tieteen aikakausi johti siihen, että ihminen ei enää loihnut luonnonhenkiä avukseen eikä rukoillut Taivaan Isältä pelastusta. Tai ainakin niin luulemme. Nykymaailmassa meidän täytyy hyväksyä loihkimista ja rukoilemistakin kummallisempia asioita. Elantomme on ennustamattoman ja mahtavan varassa: markkinavoimat.

mien kysynnän ja tarjonnan lakien sekä kansainvälisen kilpailukyvyn riepotelevana.

Näinä vuosina uutta on, että tieteessäkin joudutaan hyväksymään tosiasioina tapahtumia, joita järjellinen ihminen ei pysty loogisesti selittämään. Tieteen on tunnustettava sille käsittämättömän ja mittaamattoman tiedon olemassaolo. Tähän on johtanut kvanttifysiikka.

KVANTTIMEKANIikka KYSEENALAISTAA TIEDON ALKUPERÄN

Koska nykyinen tieteellinen tietoteoria perustuu sellaisen varmoina pidettyjen tieteiden sovellutuksiin kuten fysiikka ja biologia, on tietoteorian laajentamisessa lähdettävä näiden tieteiden kyseenalaistamisesta.

Kvanttifysiikka on noussut esille, että pienimpiä yksiköitä tutkittaessa ilmenee selvittämätöntä epätarkkuutta ja asioita, joita nykytieteen kriteereillä ei voi tapahtua. Esimerkiksi valonsäde voi olla sekä aalto että hiukkanen riippuen siitä, heijastuuko se tummaan pintaan vai kulkeeko se avaruudessa. Transistori ja laser ovat arkipäiväisiä todisteita asioista, joita ei osata vielä selittää. Kvanttifysiikassa tapahtumat ja valinnat eivät ole mustavalkoisia joko-tahi -tilanteita vaan sekä-että -tapahtumia. Tieto muodostuu enemmänkin partikkelien välisistä suhteista kuin partikkeleista itsestään. Danah Zorah puhuu uutta kehitellessään kvanttiyhteiskunnasta. Yhteiskuntaakin tulisi kehittää niin, että järjestelmä pystyy itse korjaamaan vikansa. Voisi sanoa että se on kyberneettinen. Valtio jakautuu pieniin kyliin, jotka tärkeiden toimintojen osalta ovat omavaraisia.

OBJEKTIIVINEN TIETO TIETEELLISEN TUTKIMUKSEN HARHA

Kvanttimekaniikkaa tutkittaessa on tingittävä kahdesta tieteen peruslähtökohdasta. Tieteen vaatimaa objektiivista tietoa ei voi olla, on vain yleistyksiä karkeista todennäköisyyksistä. Toiseksi, jokainen suhteiden verkosto luo uuden todellisuuden, jota analysoitaessa on otettava huomioon niin tutkimuskohteen sijainti kuin myös tutkijan itsensä sijainti. Pienimpiä olotiloja tutkittaessa ei ole mahdollista erottaa tutkijaa tutkimuskohteesta. Tutkimuksen tekijän persoona ja ymmärtävä mieli ovat osa tutkimusta. Samanlaiset koetilanteet ja havaintokohteet ovat antaneet samoilla kieli- ja kulttuurialueilla tai samoissa alku- ja väriverkostoissa erilaisia tuloksia. Se joka mittaa ja tarkkailee, vaikuttaa tutkimuksen lopputulokseen. Objektiivisen tiedon etsiminen on absurdia.

Faktatiedon rinnalle on nostettava ihminen, joka tietoa käsittelee, samoin ihmisen sisäinen tieto. Sisäiseen tietoon perustuvan kommunikoinnin tärkeys on huomattu erityisesti huipputekniikan johto- ja työryhmissä sekä urheilujoukkueiden toiminnassa. Tietoyhteiskunnassa peruselementti on tiedonkäsittelijä, joka antaa tiedolle merkityksen. Tunteet, intuitio, uskomukset ja arkitieto nostetaan avoimesti faktatietojen rinnalle päätöksiä tehtäessä. Valtion ”harmaa massa” laahaa vielä kartesiaanisessa diskursussissa.

Myytti objektiivisuudesta ja mitattavuudesta alkoi kärsiä kolauksia kvanttifysiikan tutkimustulosten lisäksi naisten tullessa mukaan tutkijoiksi. Objektiivisuus ei tarkoittanut feministitutkijoille muuta kuin niissä normeissa ja moraalioppeissa pitäytymistä, jotka valtiossa kulloinkin ovat vallitsevassa asemassa. He asettivat kyseenalaisiksi tieteen varjolla annetut selvitykset oikeasta tiedosta. Tieteellisen tiedon taustalla on näkymättömiä arvoja ja muita metafysisiä lähtöasetelmiä. Kevät Nousiainen kirjoittaa:

”Oikeustieteen opiskelijana ja tutkijana minua on vavannut kokemus oikeustieteen lähtökotien ja arkisen kokemusmaailmani jollakin tavoin perustavanlaatuisesta erosta. Oikeustieteen perusteet ovat tuntuneet it sessään johdonmukaisilta, mutta viime kädessä oman elämänkokemuksen valossa vierailta ja vaikeilta ymmärtää.”³

SUKUPUOLISUUS HEIJASTUU TIETEeseen

Naiselle ominaista tietoteoriaa eli epistemologiaa selvittää mielenkiintoisesti belgialainen psykoanalyttikko Luce Irigaray. Irigaray käyttää sukupuolielimiä metaforana. Sukupuolielinten fyysinen sijainti ja toimintatapa vaikuttavat tapaan hahmottaa maailmaa. Naisen sukupuolielimet sijaitsevat kehon sisällä. Ne sijaitsevat sisätilassa, missä vallitsee ykseys. Ne eivät ole jatkuvasti havaittavissa tai vaurioitettavissa ulkopuolelta. Naisen sukupuolielimiillä voi vain ottaa vastaan tai synnyttää jotain, mikä on osa itseä. Naisen seksuaalisuudessa on kyse kosketuksesta. Tästä ovat todisteena naisen häpyhuulet, jotka jatkuvasti koskettavat toisiaan.

Tästä Irigaray päättelee, että naisten tekemässä tutkimuksessa ja naisten käyttämässä kielessäkin on toinen läsnä. Naisen tekemän tieteellisen tutkimuksen seurauksena ei synny jotain tavatonta ja ihmiskehosta erillistä vaan jotain, mikä kasvaa ihmisen itsensä sisästä, osana ihmistä. ”Feministinen maailma ei synny viivasuoraa tietä yhdestä suunnasta kiinnipitävän paineen tuloksena vaan syklistä, kehää kiertävää rataa”, kirjoittaa Marilyn French⁴.

Miehen tieteellisyyden logiikka vastaa Irigarayn mukaan miehistä seksuaalisuutta, fallista käyttäytymistä. Siitin ja kivekset riippuvat muun elimistön ulkopuolella. Koska miehen sukuelimet ovat ulkopuolella, on miehen suojeltava niitä. Miehen arvot ovat virittytyneet puolustautumiseen ja ulkoihin mekanismeihin. Miehen sukuelimiä voi verrata myös välineisiin kuten työkaluihin ja aseisiin, joilla tehdään jotain tai puhkaistaan jotain tai joilla pyritään tai tunkeudutaan johonkin.

Miehen biologinen suvunjatkamistehtävä on suoritettu yhdessä yhdynnässä. Sotaisa yhteenotto noudattaa samaa fallistista kaavaa: hyökkäys, valloitus, omistaminen, alistaminen. Naisen suvunjatkamistehtävä käsittää yhdeksän kuukautta raskausaikaa ja kuusi kuukautta imettämistä. Samoin femiinissä tutkimuksessa on useita ulottuvuuksia.

Myös miehen ja naisen kokemukset varhaisina elinvuosina vaikuttavat heidän erilaiseen tapaansa hahmottaa maailmaa ja tiedon alkuperää. Ensimmäinen ihmisen tietomaailmaan vaikuttava tapahtuma on syntymä. Syntymän jälkeinen aika on tyttövauvalle huomattavasti helpompi kuin poikavauvalle siitä yksinkertaisesta syystä, että hän voi vuosi vuodelta samaistua siihen tuttuun ja turvalliseen, johon hänen ensimmäinen läheisyyden tunteensakin liittyi. Pojan on kasvaessaan mieheksi erottauduttava selkeämmin äidistä kuin tytön kasvaessaan naiseksi.

”Feminiinisyyden muotoutuu siten läheisyyden ja samanlaisuuden kokemuksesta. Näin läheisyys liitetään erityisesti naiseen. Maskuliinisen identiteetin kehityksen edellytyksenä on minuus, joka on selvästi erotettu äidistä. Näin erillisyyden liitetään erityisesti miehiin.”⁵

Femiininen tutkimus luo sulautumiskulttuuria. Se pyrkii sulautumaan siihen ympäristöön, jota se on kehittämässä. Miehininen tutkimus luo siitoskulttuuria. Siitoskulttuurissa syntyy jotain ympäristöstä erillistä ja ympäristöä muuttavaa, jotain mikä on erillään ihmisestä ja luonnosta. Se luo fallista arkkitehtuuria, patriarkaalista siveysoppia ja kartesiolaista maailmankuvaa. Siitoskulttuurissa tapahtumat selitetään kausaalisesti. Ulkoinen mekaaninen energia määrää ja tuo energia on opittava hallitsemaan, jotta kehitys voi edistyä – *anima mundi*staa tulee *machina mundi*⁶.

Sitä vastoin femiininen tietoteoria rakentuu finalistiseen selitykseen maailmasta ja pohjautuu vuorovaikutukseen. Jokainen olento toteuttaa tiedon hankinnassa omaa luonnettaan, immanenttia tapaa toimia. Sulautumiskulttuurissa maailma koostuu itse itseään täydentävistä verkostoista ja vuorovaikutuksista. Mikään yli-luonnollinen kaava tai raamatullinen Jumala ei hallitse maailmaa, vaan maailma sisältyy ihmiseen itseensä ja kaikkeen olevaiseen. Elämä on ihmisen sisällä. Jokaisella on immanentti tietoisuus omasta tarkoituksestaan kokonaisuuden osana.

Sari Näre kirjoittaa, että tieteellinen toiminta on ”fallisen potenssin sublimointia älyllisiin suorituksiin”⁷. Hän viittaa Brian Easleaniin ja tarkoittaa käsittäkseni, että mies korvaa omaa seksuaalista ailahtelevaisuuttaan hallitsemalla tieteellisen tarkasti ulkopuolista maailmaa.

Siksi mies korostaa mekaanista ja ulkokohtaista tietoa. Luomalla ideoita, historiaa ja tiedettä, mies kompensoi kateutensa naiselle, joka pystyy synnyttämään elämää. Atomipommin keksiminen on Näreeseen mukaan esimerkki fallisen tieteen, raskaana olevan falloksen realisoitumasta⁸.

FEMIININEN JOHTOPÄÄTÖS ABDUKTIIVISTA

Kun femiininen tapa tuottaa tietoa on näin erilainen kuin maskuliininen, ei femiininen tietoteoria pitäydy päätellessäänkään pelkästään deduktiossa ja induktiossa. Miesten suosimassa deduktiivisessa tutkimuksessa argumentoidaan formaalin logiikan sääntöjen mukaan. Tutkimus on systemaattista, fragmentaarista, sekvenssinomaista, hierarkista, datakeskeistä ja deskriptiivistä.

Abduktio täydentää induktiivista ja deduktiivista tutkimusta. Abduktiivisessa tutkimuksessa havaintojen tekoon liittyy jokin johtoajatus, joka ”kaapataan” (abduction = kaappaus)⁹. Grönforsin mukaan tällainen johtoajatus voi olla luonteeltaan intuitiivinen käsitys, jonka avulla sitten havaintoja tehdään ja joka kartesiolaisessa tutkimuksessa ohitettaisiin ei-relevanttina tietona¹⁰.

Abduktiiviselle tutkimusmenetelmälle on tunnusomaisia intuitio ja tutkijan etiikka. Ongelma voidaan ratkaista loogisen päättelyn avulla mutta myös epäloogisen, sillä: kulloinkin vallassa olevat tieteelliset normit ja vallitseva

moraali määräävät, mikä on loogista ja mikä ei. Määrätyn ajattelun kutsuminen loogiseksi on Grönforsin mukaan ”moraalinen tuomio”. Päätelyn pitää olla eettinen. Tällöin etiikalla tarkoitetaan sitä oikeudenmukaisuuden normia, joka tulee ihmisen sisästä ja joka on ihmisessä hänen syntyessään. Vastakohtana on moraali, joka on ulkoa- ja ylhäältäpäin asetettu. Eettisessä tiedon hankinnassa kiinnitetään huomio asioiden sisäiseen logiikkaan. Johtolanka voidaan hylätä tai muuttaa toiseksi missä tahansa tutkimusvaiheessa. Päämääränä on elämän säilyminen.

Abduktiivinen tutkimus pohjautuu empiirisiin faktoihin ja havaintoihin, mutta myös kokemuksiin. Tutkimus etenee kuin mosaiikkitaulu, jossa yhden osan muuttuminen vaikuttaa kaikkien muiden osien sijoittumiseen. Työn tuloksena ei saada totuutta yhdestä ilmiöstä eikä selvitetä ominaisuuksia tietystä objektista, vaan tutkimus on kokonaisuus, joka välittää maailmankuvan. Tämä tarkoittaa, että tutkija itse ja tutkijan elämäntilanne on osa tutkimusta ja myös, että itse tutkimuksessa empiirinen aineisto koostuu eri kerroksista.

FEMIINISIÄ TIEDONLÄHTEITÄ

Abduktiivinen tutkimus vastaa femiinistä maailmankuvaa, joka on kokonaisvaltainen. Äärimmillään femiininen tutkimus on suoraa, ilmaisevaa, intuitiivista, subjektiivista ja relationaalista. Aikakäsite on syklinen tai orgaaninen, ei kronologinen. Tilakäsite tarkoittaa elämän sisäistä kehittymistä, ei ainoastaan ulkoisten elinolosuhteiden turvaamista. Organisaatiomalli on horisontaalinen, ei hierarkkinen.

Nainen kerää tietoa vuorovaikutuksessa, jossa toimitaan tyypillisesti pienissä kahden tai kolmen hengen keskusteluryhmissä, ei suurissa julkilausumissa ja kongresseissa. Tapahtumia ei tulkita pelkästään sanojen ja tekojen pohjalta, vaan myös ei-kielillisten vihjeiden pohjalta. Puheen ollessa kyseessä kasvonilmeiden, äänensävyn tai asennon perusteella. Empaattisuus ja palaute antavat lisätietoa.

Harding ja Hintikka puhuvat¹¹ nykytieteen yhteydessä seksistisestä vääristämisestä. Heidän mukaansa patriarkaalinen tiede pohjautuu käsitteellisen ajattelun ytimeen. Se on immuuni muille näkökohdille. Patriarkaalisen tiedon merkitykset ovat niin syvässä, että nykyisillä menetelmillä niihin ei päästä edes käsiksi. Esimerkkinä tästä on, että naisten tutkimus- ja toimintatapaa vähätellään ja naisten työtä alistetaan. Juuri alistamisen menetelmät kuuluvat heidän mukaansa käsitteellisen ajattelun ”immuuniin” ytimeen. Tiede määrittellään ”yleispätevien ja varmojen tietojen kokonaisuudeksi”. Todetun säännönmukaisuuden perusteella päätellään toisia, sinänsä tuntemattomia tosiasioita. Tieteellinen menetelmä pyrkii olemaan toistettava, objektiivinen, mitattava ja perusteltu.

PUHE JA SANAT YHDISTETTÄVÄ YMPÄRISTÖÖN

Tieteellinen tieto ilmaistaan kielellisesti tai numeerisesti. Erityisesti empiirinen opillinen tietoperusta välittyy vain ja ainoastaan kielen avulla. Kuitenkin kieli on rajallinen tiedon välittäjänä. Albert Einstein on sanonut, että jos hän olisi pitänyt kielen luoman maailman rajoihin hän ei olisi saavuttanut keksintöjään. Intuitiivista tietoa ei voi aina edes ilmaista käsitteillä.

Sanoille ja käsitteille ei myöskään voi muodostaa yksiselitteisiä merkityksiä. Tämän tietävät erityisesti kielenkääntäjät. Merkitykset syntyvät sanoja käyttävien

ihmisten kasvu- ja kouluttautumisympäristössä. Kieli on aikaan ja paikkaan sidottu. Ludwig Wittgenstein sanoo: sanan merkitys tulee esille sen käytössä. Tieteellinen väittely on siten kiinnostava vain, jos väittelijät ovat omaksuneet käsitteet samasta lähteestä. Joidenkin tutkijoiden mukaan kuva on verrattomasti parempi tapa lisätä ymmärrystä jostain kohteesta kuin puhe. Siksi he kehittävät malleja teorioiden siasta¹².

Naisten kielellistä valta-aluetta on ollut arkinen ja intiimi puhe¹³. Naiset ovat harvoin olleet julkisen tai virallisen kielen käyttäjiä. Tässä on yksi syy siihen, miksi naisen historiaa on vaikea tutkia perinteisillä empiirisillä menetelmillä.

Tutkimusmenetelmänä semantiikka on silta maskuliinisen mittaavan ja eksaktin tieteellisyyden ja femiinisen aistillisen ja holistisen tutkimuksen välillä. Semanttisilla menetelmillä saadaan esille merkityksen mielekkyys¹⁴. Semantiikan avulla on mahdollista osoittaa, miten inhimillinen olemassaolo ja kulttuuri vaikuttavat oppeihin ja teorioihin. Tutkimusmenetelmä on tällöin osa tutkimustulosta.

Samoin kuin kieltä, on myös luontoa vaikea tutkia empiirisesti. Kun nykyaikainen tiede sai alkunsa 1600-luvulla, tieteen päämääräksi tuli ihmisen herruus luonnon yli. Isäjumalasta tuli Luontoäidin korvike¹⁵. Mitä enemmän tieteellinen rationaliteetti kehittyi sitä enemmän ihminen erottautui luonnosta. Maailman piti olla hallittava. Luonnon lakeja ei vielä pystytty hallitsemaan.

NAISELLA ON IMMANENTTIA TIETOA

Ristiriita kartesiaanisen ja femiinisen tietoteorian välillä on suuri. Tieteessä ei oteta huomioon, että ihminen kartuttaa tietoperustansa eläessään ja elämän ehtojaan (ravinto, suoja, lisääntyminen) täyttäessään eikä pelkästään kumuloimalla menneitä tapahtumia. ”Praktista järkeä käyttävä ihminen” joutuu elämänsä aikana hyväksymään väitteitä, joita ei voida osoittaa tosiksi teoreettisen järjen alueella¹⁶. Ihmisellä on myös synnynnäistä tietoa.

Ihminen voi tietää asioita, vaikka ei ole niistä koskaan lukenut tai niitä ei ole vielä koskaan tieteellisesti tutkittu. Immanentti tieto pohjautuu vaistoon ja intuitioon, ei mekaanisesti todistettaviin faktoihin¹⁷. Intuition kautta saatua tietoa ei voi empiirisesti testata eikä havaita pelkästään viiteen aistiin perustuvalla tarkkailulla. Tämä ei tarkoita, että immanentti tieto olisi yliaistillista. Kaikki eivät vain tunnista vielä näitä tietokanavia. Immanentti tieto vaatii henkilökohtaista tietoisuutta elämää suuremmista asioista. Se on ihmisen sisällä, kunhan sille vain annetaan tilaisuus tulla esille. Se kuuluu siihen platoniseen traditioon, jonka mukaan ”kaikki tieto olevaisesta ei ole aistiemme vallassa, vaan sisällämme vaikuttavassa jumalallisessa kipinässä”.

Eräs amerikkalaisten naissosiologien, Barrin ja Birken haastateltava sanoi:

”Jokaisella on luonnollinen intuitio siitä mitä maailmassa hänen ympärillään tapahtuu. En ole tieteellinen, mutta se ei tarkoita, etteikö minulla olisi intuitiivista tunnetta asioista.”¹⁸

Tämä nainen luotti reippaasti omaan immanenttiin tietoonsa – siihen josta ihminen saa tietoa elämällä ja hiljentymällä.

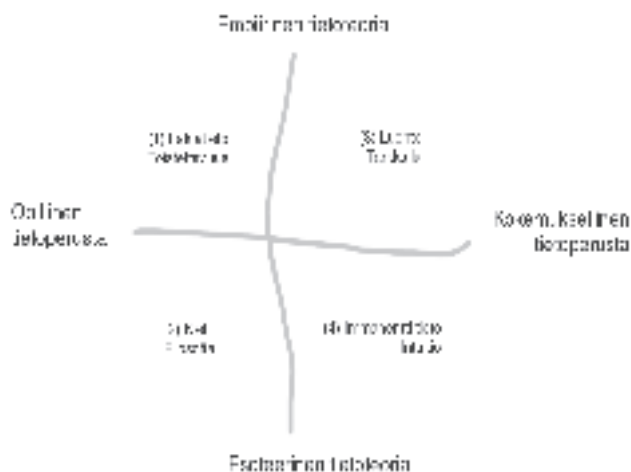
Osmo Lampinen kirjoittaa¹⁹, että intuitio syventää älyllistä tietoa. Hän siteeraa Radhakrishnanin ajatusta, että

intuitio on samaistumalla saatua tietoa asioiden aitoudesta. Intuitiossa ihminen tulee yhdeksi tiedon kohteen kanssa. Tieto ei ole minän ulkopuolella, vaan osa minää.

Intuitiivisen tiedon vastaanottaminen ja hyödyntäminen vaatii samanlaista ehdottomuutta ja rehellisyyttä kuin tieteellisen tiedon kehittäminen. Ihminen sensuroi aisti-ilmiöitä, ja jopa terve järki, arvostelukyky, fantasia ja muisti joutuvat ankaran itsensensuurin kohteeksi. Kun meidät on opetettu arvostamaan ulkokohtaisia asioita, joudumme peittämään oman sisäisen äänemme.

Aivan kuten tieteellinen tieto vaatii pitkän kouliintumisen, niin myös intuition ja immanentin tiedon esillekaivamiselle täytyy uhrata aikaa. Keskeistä on poisoppiminen. Ihminen on sivistyessään etäännytynyt pitkälle itsestään. Aivot ovat sopeutuvaiset ja tottelevat rationaalisia käskyjä. Aito tieto on erotettava siitä, mikä on pelkätään järjen ja opetuksen vaikutuksesta tarraantunut ihmismieleen. Aino Saarinen kirjoittaa²⁰ purkamis- ja rakentamisprojekteista alistavia valtarakenteita tutkissaan. Samaa ajatusta voi soveltaa myös kartesinaanista ja femiinistä tietoteoriaa kehiteltäessä. Entisen purkamista ja uuden rakentamista ei voi aloittaa ennen kuin alistavat valtarakenteet on tunnistettu.

Femiiniseksi tietoteoriaksi voi mielestäni kutsua sitä koko kenttää, josta sulautumiskulttuuria edustava nainen ammentaa tietonsa.

FEMIINISEN TIETOTEORIAN NELIKENTTÄ

Kaaviossa on pohjana Tuula Vaskilammen vaihtoehtoterveydenhoitoa varten kehittämä malli.

Nelikentässä erotetaan kokemuksellinen tieto, jonka olemme oppineet sosiaalistumisprosessissamme (elämällä) ja opillinen tieto, jota meille on varta vasten opetettu koulussa. Nelikentässä erotetaan myös tieto, jonka ihmiskunta on hankkinut kirjoittamalla (historia) ja mittaamalla (arkeologia) siitä tiedosta, minkä hän saavuttaa muiden kuin viiden aistin välityksellä.

SAATTOHOITOA VANHAN TIETEEN LUOMUKSILLE

Äiti Maata voidaan hoivata vain ottamalla tutkimukseen vakavasti mukaan femiininen tietoteoria. Tietoperusta on oltava huomattavasti laajempi kuin aikoinaan isänmaata suunniteltaessa. Tieteellisen koulutuksen saaneet oppineet miehet loivat valtiollisen yhteiskuntajärjestelmän, joka selvästi erottuu luonnon järjestelmästä. Tälle

vanhuudenhöperölle ja riutuvalla valtiolla tulisi tarjota saattohoitoa. Sillä ei ole enää omia menetelmiä selvittää edes itse itselleen aiheuttamista ongelmista, saati sitten luonnon saastumisesta.

Barrin ja Birken mielestä ”tarvitsemme enemmän avoimuutta erilaisia tietämisen tapoja kohtaan kehittääksemme potentiaalisia apuvälineitä uuden tiedon saamiseksi luonnollisesta maailmasta”. Heidän mukaansa sukupuoli vaikuttaa kokemukseen niin syvästi, että se väistämättä ohjaa tutkimustakin²¹.

Kartesiaaniseen tieteeseen perustuvan tutkimuksen rinnalle on nousemassa Aino Saarisen sanoin naisliikkeen virittämä ”älyllinen seikkailu”, joka on samalla ”poliittis-moraalinen haaste länsimaiselle sivilisaatiolle ja sen itseymmärrykselle, käsityksille kulttuurista ja kehityksestä”²².

Parmenideen ja Demokritoksen väittelyssä ei tarvitse julistaa voittajaa. Mittaavan, toistettavan ja objektiivisyyteen pyrkivän tieteellisen tiedon rinnalle mahtuu myös femiininen epistemologia:

”Jokainen ihminen tuntee nämä kaksi perusteoriaa, onhan jokainen elänyt itsessään symbioosivaiheen eli ollut osa äitiään ja yksinäisyyden vaiheen eli nuoruus- iän. Kollektivistit ovat yhä riippuvaisia äidistään. He tulkitsevat maailmaa aaltoperspektiivistä. Individualistit käyvät laakkaamatonta itsenäisyystaistelua ja näkevät maailman koostuvan hiukkasista.”²³

Tieteellisen tutkimuksen arvostus jatkaa menestysmatkaansa, vaikka jo nähdään, että tieteellisen tarkka maailma supistaa ihmisen itsensä toimintaedellytyksiä, ennen kaikkea luonnon monimuotoisuutta ja ihmisen aisteja. Koska tieteen todellisuudenkuva on rajoittunut, se tarvitsee rinnalleen muuta tietoa. Enää ei kehitetä uutta konetta jonkun tuotteen valmistamiseksi, vaan tehdään selvitys tuotteen koko elinkaaresta, sen ekologisista ja eettisistä vaikutuksista niin luontoon kuin ihmiseenkin. Ihminen ei voi seurauksitta uhmata luonnon toimintoja. Mitä intelligentimpi hän on, ei välttämättä tieteellisempi ja rationaalisempi, sitä paremmin hän aistii luonnon reunaehdot. Tieteellinen tutkimus tarvitsee ”esoteeriset” tuntosarvet.

MIEHEN JA NAISEN ERILAISUUDEN HYÖDYNTÄMINEN

Jos hyväksytään teesi sukupuolielinten ja sukupuoli-ikäyttäytymisen vaikutuksesta ihmisen tiedonhankinnan tapaan, tulisi käydä keskustelua itse seksuaalisesta intohimosta ja sen tyydyttämisestä. Syy miehiseen mekaniiseen, ulkokohtaiseen, hallittavuuteen ja alistamiseen perustuvaan tutkimustapaan johtuu fallisesta potenssista eli miehen siittimen purkautumistarpeesta tai sen estämisestä. Maailman parantamiseksi on hyvä kehittää femiinistä tietoteoriaa, mutta samalla tulisi miettiä, miten kanavoida miehen potenssia ja myös ejakulaatiomenetelmiä. Seksuaalisessa energiassa ja intohimossa itsensä on ihmiskunnan kannalta suuria kehittymismahdollisuuksia.²⁴

VIITTEET

1. Käytän sanaa femiininen erotuksena biologisen (naisellinen), kulttuurisen ja sosiaalisen (feministinen) naistutkimuksen käsitteestä ja ymmärrän femiinisellä aistillisella näkökulmaa. Se tarkoittaa itämaalaisittain naisen magneettista jin-energiaa erotuksena mie-

hen sähköiseen jan-energiaan. Olen tietoinen esim. Toril Moin jaottelusta feministinen, naispuolinen, naisellinen.

2. Ginzburg 1980.
3. Nousiainen 1992, s. 15.
4. French 1986, s. 617.
5. Wager, s. 15, sit. Evelyn Fox Keller 1988.
6. Näre 1989.
7. Näre 1989, s. 277.
8. Näre 1989, s. 278.
9. Grönfors 1985, s. 33, s. 37.
10. Grönfors 1985, s. 36.
11. Harding ja Hintikka 1983, s. ix.
12. Antti Hautamäki, HS 20.12.1996.
13. Laitinen 1989, s. 249.
14. Horn 1992.
15. Näre 1989, s. 277.
16. Nousiainen 1992.
17. Barr & Birke 1994, s. 474.
18. Barr & Birke 1994, s. 478.
19. Lampinen 1996 96, s. 2.
20. Saarinen 1988, s. 6.
21. Barr & Birke 1994, s. 480.
22. Saarinen 1988, s. 20.
23. Zohar 1993, s. 109.
24. Horn 1999.

KIRJALLISUUS

- Jean Barr & Lynda Birke, Women, Schence, and Adult Education: Toward a Feminist Curriculum. *Women's Studies Int. Forum*, Vol 18, 4/1994.
- Drude Dahleruo, Learning to live with the state. State, Market and Civil Society: Women's Need for State Intervention in East and West. *Women's Studies Int. Forum* 1994/2-3.
- Marilyn French, *Vallan tuolla puolen: Nainen, mies ja moraal*. Weilin & Göös 1986.
- Carlo Ginzburg, Morelli, Freud and Sherlock Holmes: Clues and Scientific Method. *History Workshop Journal* 1980/9, s. 5-36.
- Sandra Harding, *Whose science? Whose knowledge?* Open University Press 1991.
- Harding, Sandra & Hintikka Merrill B. (toim.) 1983. *Discovering Reality. Feminist Perspectives on Epistemology, Metapsycics, Methodology and Philosophy of Science*. Dordrecht & Boston & London: D. Reidel Publishing Company
- Satu Hassi, *Käärme ja tiedon puu: Näisnäkökulmia tekniikkaan*. WSOY 1987.
- Sara Heinämaa & Päivi Tapola, *Shakespearen sisarpuolet: Naisellisia lukukokemuksia*. Kääntöpiiri 1994.
- Leena Marketta Horn, *Rauhanomaisen rinnakkainolon käsitteen merkitykset Neuvostoliitossa vuosina 1917-1986: Semanttinen käsiteanalyysi neuvostomarxilaisesta kielestä*. Neuvostoliittoinstituutin julkaisusarja (A 15) 1992.
- Marketta Horn, *Ekooeroottinen vallankumous: Ajatuksia ekologiasta, erotiikasta ja etiikasta*. Kopijyvä 1999.
- Jänicke Martin, *Staatsversagen – Die Ohnmacht der Politik in der Industriegesellschaft*.
- Lea Laitinen, Mikä on kielen subjekti? Teoksessa Sara Heinämaa (toim.), *Naisen tieto*. WSOY 1989.
- Osmo Lampinen: Intuition puolustus, *Tiedepolitiikka* 4/96 , s. 3
- Liisa Nieminen, Objektista subjektiksi. Teoksessa Riitta Turunen (toim.), *Naisnäkökulmia oikeuteen*. Gaudeamus 1992.
- Kevät Nousiainen, Oikeuden systeemi ja naisen arki. Teoksessa Riitta Turunen (toim.) *Naisnäkökulmia oikeuteen*. Gaudeamus 1992
- Sari Näre, Naisen salattu tieto: kielletty halu. Teoksessa Sara Heinämaa, *Naisen tieto*. WSOY 1989.
- Soile Pohjonen, Naiset, väkivalta ja rikosoikeus. Teoksessa Riitta Turunen (toim.) *Naisnäkökulmia oikeuteen*. Gaudeamus 1992.
- Rose Hilary, Tiedeyhteisössä naisten asema ei ole parantunut. Haastattelu Johanna Mannila. *Helsingin Sanomat* 31.10.1994.
- Aino Saarinen, Naistutkimus – paradigmahaaste. Teoksessa Päivi Setälä & Hannele Kurki (toim.), *Akanvirtaan: Johdatus naistutkimukseen*. Yliopistopaino 1988.
- Maaret Wager, Nainen vai tutkija? Tutkijanaisen identiteetti. Teoksessa Sara Heinämaa (toim.), *Naisen tieto*. WSOY 1989.
- Tuula Vaskilampi, *Vaihtoehtoinen terveydenhoito hyvinvointivaltion terveystarkkinoilla*. Studies in Education, Psychology and Social Research, Jyväskylän yliopisto 1992.
- Danah Zohar, *Kvanttiset. Mänpocket* 1993.